

3. Мостова О.П. Розлади поведінки у дітей та юнаків: Навч. – метод. посіб. /Вінниц. нац. мед. ун-т ім. М.І.Пирогова. – Вінниця, 2004. – 56 с.
4. Мостова О.П. Енурез, тіки, заїкання та інші розлади дитячого віку. –Вінниця: ДП «Державна картографічна фабрика», 2007. – 72 с.
5. Насилие в семье. Особенности психологической реабилитации /под ред. Н.М. Платоновой. – М. – С.Пт.: Речь, 2004. – 153 с.
6. Пэнтли Э. Приучение к дисциплине без слёз. /Пентли Э. – Минск: Попурри, 2007. – 304 с.
7. Раттер М. Помощь трудным детям. /Раттер М. –М.: Прогресс, 1987. – С. 13 – 15.
8. Фелан Т.У. Воспитание без принуждения. – Мн.: Попурри, 2007. –288 с.

У статті висвітлюються питання впливу психологічних та фізичних покарань на самоорганізацію, самооцінку та дисципліну майбутніх вчителів. Мета цієї роботи – довести малу ефективність даних методів стимулювання. Виокремлено основні види покарань та їх вплив на формування особистості. Обґрунтовано доцільність більш конструктивних методів виховання та їх використання в першу чергу в сімейних стосунках.

Ключові слова: психологічне насильство, самоорганізація, самооцінка, дисципліна, конструктивне виховання.

В статье освещены вопросы влияния психологических и физических наказаний на самоорганизацию, самооценку и дисциплину будущих преподавателей. Цель этой работы – доказать малую эффективность данных методов стимулирования. Выделяются основные виды наказаний и их влияние на формирование личности. Обоснована целесообразность более конструктивных методов воспитания и их использование в первую очередь в семейных отношениях.

Ключевые слова: психологическое насилие, самоорганизация, самооценка, дисциплина, конструктивное воспитание.

The article depicts the problem of influence of psychological and physical punishments upon self-organization, self-appraisal and discipline of future teachers. The purpose of the article is to prove that these methods of stimulation aren't effective. The basic kinds of punishments and their influence upon the forming of the personality are pointed out. The constructive methods of education and their usage in family relations are grounded.

Keywords: psychological violence, self-organization, self-appraisal, discipline, constructive education.

УДК 378.126:81'243
ББК 74

М.М. Кокор
м.Львів, Україна

РЕАЛІЗАЦІЯ МІЖПРЕДМЕТНИХ ЗВ'ЯЗКІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ТА ФАХОВООРІЄНТОВАНИХ ДИСЦИПЛІН У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ВИКЛАДАЧІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ

Постановка проблеми. У контексті підвищення стандартів і якості вищої освіти Українська держава шукає нових шляхів розвитку та реформування структурних елементів освіти, які б позитивно вплинули на освітньо-виховний процес і цілком відповідали українським реаліям. Участь нашої держави у Болонському процесі, перш за все, зумовлена усвідомленням суспільством того факту, що підготовка фахівців міжнародного рівня надасть їм більше можливостей для особистого та професійного розвитку, а відтак й підвищить рейтинг держави та наблизить її до європейської інтеграції. Якісна вища освіта – не лише професійна підготовка фахівця, але і його становлення як особистості. Фахівець, який здобув таку освіту, в майбутньому матиме можливості саморозвитку та самореалізації, буде здатним вплинути на вдосконалення громадянського суспільства, в якому живе.

Постановка такого комплексного завдання вимагає багатогранного вивчення проблеми та аналізу можливих шляхів її розв'язання з урахуванням засад компетентнісного та особистісно-орієнтованого підходів у освіті. Одним із шляхів досягнення цього є використання світового досвіду в галузі вищої освіти та адаптація його до умов і вимог українського суспільства, зокрема в сфері викладання іноземних мов у вищих навчальних

закладах. З метою підвищення ефективності викладання та якості навчання студентів іноземним мовам професійного спрямування (далі ІМПС) багато досліджень у зарубіжній науково-педагогічній літературі було присвячено вивченню змісту та основних компонентів, що мають становити професійну підготовку викладачів ІМПС (Т. Дадлі-Еванс, Г. Фергюсон, Д. Фріман, М-А. Сноу, А. Джонс та ін.). Ця проблема є особливо **актуальною** для української вищої освіти, адже у нас і досі немає жодного ВУЗу, який готував би таких фахівців. По-перше, основу професійної підготовки викладачів іноземних мов становлять дисципліни в основному теоретично-лінгвістичного циклу, що суттєво позбавляє її практичного змісту, а відтак, не відповідає вимогам європейської освіти. По-друге, нинішня вища освіта будується на принципах компетентісного та особистісно-орієнтованого підходів, що вимагає від майбутнього викладача не лише фахових лінгвістичних знань, але й вміння інтерпретації цих знань, беручи навчальні цілі та потреби студентів за основу своєї педагогічної діяльності.

Отже, надмірна теоретизація навчання й невідповідність освіти сучасним економічним, соціальним та культурним вимогам суспільства негативно впливають на підготовку вузькоспеціалізованих фахівців до іншомовної комунікації у вітчизняних ВНЗ. Адже, не вивчаючи мову в потрібному професійному контексті та не розуміючи шляхів її практичного застосування студенти технічних і гуманітарних дисциплін мають слабку мотивацію до вивчення іноземних мов, що зменшує їхні шанси здобувати практичний досвід за кордоном і відповідно ділитися ним на Батьківщині.

Серед багатьох компонентів, які можуть становити основу підготовки майбутніх викладачів ІМПС, зарубіжні вчені [1, с.58; 3, с.115] виділяють історію та теорію ІМПС, методику викладання, лінгвістичну підготовку (аналіз дискурсу та жанру), дисциплінарну культуру, спеціалізоване знання, аналіз навчальних потреб студента та врахування культурних особливостей країни. У даній статті ми розглянемо лише один із них – загальне розуміння викладачем ІМПС предмету фаховоорієнтованої дисципліни, його інтерпретація іноземною мовою та знання основних понять і елементів предмету. Цей компонент, на нашу думку, є тією важливою проблемою у підготовці фахівців ІМПС, вирішення якої дасть можливість викладачеві знайти контакт зі студентом, сприятиме підвищенню мотивації студента, оскільки буде релевантним для нього, розвине впевненість викладача у своїй професійності та відкриє йому альтернативні і креативні шляхи вирішення поточних педагогічних завдань. У зв'язку з цим, **метою** даної статті є висвітлення психологічного та педагогічного аспектів зв'язку між іноземною мовою та спеціальною дисципліною як компоненту підготовки фахівців-викладачів іноземної мови за професійним спрямуванням. Відповідно до мети, ми ставимо перед собою такі **завдання**:

- 1) дати коротку характеристику компонентам, що становлять основу підготовки фахівців ІМПС;
- 2) визначити роль знання фаховоорієнтованої дисципліни та її зв'язок із теоретично-лінгвістичною підготовкою майбутніх викладачів ІМПС;
- 3) визначити елементи, що входять до досліджуваного компоненту підготовки фахівців-викладачів ІМПС.

Результати дослідження. Як уже згадувалося, у зарубіжній науково-педагогічній літературі багато уваги було присвячено вивченню структури та змісту ІМПС як дисципліни та визначенню компонентів, які входять до неї. Аналіз праць науковців засвідчив, що майже усі дослідження є прикладними за характером і тому враховують, у першу чергу, сучасні економічні, соціальні та політичні потреби суспільства. Таким чином, беручи за основу дослідження його актуальність, релевантність і прикладне значення, ми виділяємо три основні кластери, які, на нашу думку, містять найважливіші для фахової підготовки викладачів ІМПС компоненти:

- теорія ІМПС та історія розвитку;

- теоретико-лінгвістична підготовка майбутніх фахівців ІМПС;
- педагогічна та методична підготовка майбутніх фахівців ІМПС.

Піонерами в обґрунтуванні теоретичних засад ІМПС були Т. Хатчінсон та А. Вотерс, визначаючи особистісно-орієнтований підхід до навчання (*learner-centered approach*) як центральний елемент дисципліни, складовими якого стають аналіз навчальних потреб, аналіз дискурсу, методичні розробки та адаптація матеріалів для ІМПС. Подальші спроби зробити глибший теоретично-історичний аналіз дисципліни знайшли своє відображення у працях А. Джонс, Д. Прайс-Мачадо, І. Тюдора, Т. Дадлі-Еванс, П. Мастера та інших. Ці науковці ширше розглядають поняття «теорії ІМПС», за основу якого беруть так звані «абсолютні» та «варіативні» характеристики ІМПС. Вони охоплюють та теоретично обґрунтовують такі поняття як класифікація ІМПС, міждисциплінарні зв'язки, а саме, зв'язок іноземної мови та спецдисциплін, аналіз навчальних потреб студентів, дисциплінарну культуру, культурні відмінності і т.д.

Незважаючи на те, що майже всі навчальні програми вітчизняних ВНЗ орієнтовані лише на теоретико-лінгвістичну підготовку фахівців-мовників, такий аспект підготовки залишається стержневим у навчанні майбутніх викладачів ІМПС, адже, має довгу історичну традицію, теоретичну базу та значний дослідницький доробок. Більш того, сильна теоретично-лінгвістична база, яку одержують студенти-мовники, постійно розвивається, враховуючи нові дослідження, підходи, нові підгалузі, що виникають і т.д. Оскільки, викладання іноземної мови професійного спрямування є, перш за все, цільовим і здійснюється для певної цільової групи, то воно вимагає вміння лінгвістично інтерпретувати тексти та їх стильові й жанрові особливості. А відтак, при підготовці саме фахівців ІМПС акцент навчальних програм у теоретико-лінгвістичному циклі має бути поставлений на вивченні різних дискурсів і жанрів, їх аналізі та інтерпретації.

Методична підготовка фахівців ІМПС завжди викликала запитання: чи існує взагалі окрема методика викладання ІМПС? Якщо так, то чим вона відрізняється? Важко дати однозначну відповідь на це запитання. Наприклад, Т. Хатчінсон та А. Вотерс, відстоюють думку, що окремої методики викладання ІМПС не має. Окрім того, що викладач ІМПС при підготовці до занять повинен бути знайомий з основними методичними засобами та формами здійснення навчальної діяльності, він чи вона повинні проявляти психологічну та педагогічну гнучкість у підборі, розробці та адаптації навчальних матеріалів, беручи до уваги такі фактори, як кількість студентів у групі, їх цілі у вивченні іноземної мови, попередній досвід навчання, знання з фахової дисципліни і т.д., що є запорукою підвищення ефективності навчального процесу. Проте, є ще один аспект методично-педагогічної підготовки, який часто ігнорується при підготовці викладачів іноземних мов, це вміння викладачем складати навчальну програму курсу для своїх студентів. Для ІМПС вдало складена навчальна програма відіграє ключову роль, адже, вона будується, перш за все, на аналізі навчальних потреб студента і відповідно має охоплювати той спектр мовної підготовки фахівця, який вимагає та чи інша дисципліна.

Спеціальні дисципліни та іноземні мови тісно пов'язані в ІМПС, на відміну від іноземних мов загального спрямування, тому дослідження такого зв'язку є актуальним через проблему розуміння змісту фахових дисциплін та її інтерпретації іноземною мовою, з чим постійно стикаються викладачі ІМПС. На перший погляд таке розуміння вимагає від викладача знання певного обсягу лексичних і фразеологічних одиниць, граматичних і стилістичних особливостей вираження певних понять, методики викладання ІМПС і т.д. Проте, Т. Дадлі-Еванс [1] не погоджується з таким висновком, стверджуючи, що лексико-граматичний матеріал слугує лише базою для розуміння автентичних текстів, а не вирішує проблеми взаємодії іноземної мови та фахово орієнтованої дисципліни. Викладач ІМПС, на думку науковця, повинен в певній мірі покладатися на уже здобуті знання студентів а також мати базове розуміння певних речей та процесів, які вивчає дана дисципліна (напр., у фізиці

– це явище дифузії, електроліз, електричний опір та ін.). Для цього викладачеві зовсім не обов'язково заглиблюватися у суть даних процесів, а лише зорієнтуватися у них, знайшовши потрібну інформацію в додаткових джерелах чи отримавши консультацію від фахівця даної дисципліни.

Таким чином, автор робить висновок, що полегшення для викладачів ІМПС може принести формування у них т. зв. «дисциплінарної культури» [1, с.64]. Дослідження цього поняття (Т. Бечер, Г. Фергюсон, А. Джонс, Д. Прайс-Мачадо та ін.) частково змогли дати відповідь на запитання наскільки ґрунтовно повинен викладач ІМПС володіти знаннями дисципліни, яка вивчається студентами як фахова. Наприклад, А. Джонс та Д. Прайс-Мачадо, досліджуючи ІМПС та її основні компоненти, не вживають термін «дисциплінарна культура», але вказують на необхідність урахування особливостей типів комунікації та культури комунікації, ролі міждисциплінарних зв'язків, що підвищить ефективність викладання ІМПС [8, с.47]. Адже, кожна дисципліна має свою мету та завдання, певні форми організації навчання, методику викладання, різні джерела науково-дослідницької діяльності. Все це вимагає від викладача ІМПС гнучкості в організації навчального процесу, підборі методів та засобів навчання, дослідницькій діяльності. Тому володіння викладачем ІМПС дисциплінарною культурою може бути тим об'єднуючим елементом між його загальною лінгвістично-орієнтованою професійною підготовкою, яку здійснюють вітчизняні ВНЗ, та дисциплінами циклу фахової підготовки студентів, зміст яких безпосередньо пов'язаний зі змістом дисципліни «Іноземна мова професійного спрямування». У свою чергу Г. Фергюсон бачить поняття «дисциплінарної культури» як один з елементів «спеціалізованого знання» (specialized knowledge), протиставляючи його поняттю «знання фахівця» (specialist knowledge) [2, с.84]. Якщо під останнім автор розуміє лише знання викладачем дисципліни, що вивчається студентами, то «спеціалізоване знання» включає в себе такі елементи, як:

- знання дисциплінарної культури та цінностей, що є формою знання, яка є більш антропологічною та соціологічною за своєю сутністю;
- розуміння ґносеологічної основи різних дисциплін, що є філософською формою знання;
- знання жанру та дискурсу, яке є лінгвістичним за своєю сутністю.

Очевидно, що спеціалізоване знання є поняттям значно ширшим і не обмежується лише розумінням автентичних текстів та лексико-граматичних одиниць, які превалюють у даній дисципліні, а швидше, вимагає від фахівця філософського, психологічного та педагогічного самовдосконалення через дослідження зв'язків середовище - людина, іноземна мова - фахово-орієнтована дисципліна, студент-викладач, викладач ІМПС - викладач спецдисципліни і т.д.

Серед можливих причин проблеми зв'язку «викладач–мовник» та «фаховоорієнтована дисципліна» Т. Хатчінсон та А. Вотерс [4, с.162] називають чітке розмежовування науки на гуманітарні та точні дисципліни, де мови природно знаходять свою нішу в царині гуманітарних наук. Як результат, викладачі іноземних мов зовсім не одержують знань з точних дисциплін і тому відчуються некомпетентними у цих галузях, що знижує ефективність викладання ІМПС. На нашу думку, викладачам-мовникам зовсім не потрібно мати глибинне розуміння усіх фахових дисциплін, та й, зрештою, це неможливо здійснити з психо-фізичної точки зору фізіології мозку людини.

Отже, з цього випливає **висновок**, що неможливо визначити об'єм знання спецдисципліни, необхідний для викладача ІМПС, щоб ефективно здійснювати свою педагогічну діяльність. Ми погоджуємося з Т. Хатчінсоном та А. Вотерс [4, с.163] у тому, що фахівці ІМПС мають покласти в основу своєї педагогічної діяльності три основні речі:

- позитивне ставлення до фахово-орієнтованої дисципліни;
- знання фундаментальних принципів фахово-орієнтованої дисципліни;

– усвідомлення того, що викладачі уже знають.

Перспективи подальших досліджень. Очевидно, що компоненти, які становлять основу підготовки викладачів ІМПС не обмежуються лише розглянутими в даній статті. Підготовка висококваліфікованих викладачів ІМПС вимагає вирішення комплексу структурних, економічних, педагогічних та інших завдань:

1) реформи у структурі освіти, формах організації навчального процесу, автономії навчальних закладів і т.д.;

2) прикладна та практична спрямованість освіти;

3) оновлення матеріально-технічної та дослідницької бази;

4) орієнтованість освіти на особистість, її потреби;

5) урахування нових підходів і методів навчання і т.д.

Найімовірніше, процес реформування освіти буде поступовим та тривалим, хоча найважливіше у ньому – прагнення змін та бажання їх здійснювати.

Література:

1. Dudley-Evans, T. Five Questions for LSP Teacher Training. / R. Howard, G. Brown// Teacher Education for LSP/ Tony Dudley-Evans. – Frankfurt Lodge: Multilingual Matters Ltd., 1997 – P. 58-67.
2. Ferguson, G. Teacher Education and LSP: the Role of Specialized Knowledge / Howard, R., Brown, G. // Teacher Education for LSP/ Gibson Ferguson. – Frankfurt Lodge: Multilingual Matters Ltd., 1997. – P. 80-90.
3. Richards, K. Teachers for specific purposes/ Howard, R., Brown, G. // Teacher Education for LSP/ Keith Richards. – Frankfurt Lodge: Multilingual Matters Ltd., 1997. – P. 115-126.
4. Hutchinson, T., Waters, A. English for Specific Purposes: a Learning-Centered Approach/ T. Hutchinson, A. Waters. – Cambridge: Cambridge University Press, 1987. – 179 p.
5. Johns, Ann M. English for Specific Purposes and Content –Based Instruction: What is the Relationship? / M.A. Snow, D.M. Brinton// Content-Based Classroom: Perspectives on Integrating Language and Content / Ann M. Johns. – Longman: NY, 1997. – P. 363-366.
6. Master, P. ESP Teacher Education in the USA / Howard, R., Brown, G. // Teacher Education for LSP/ Peter Master. – Frankfurt Lodge: Multilingual Matters Ltd., 1997 – P. 22-40.
7. Snow, M.A. 2001. Content-based and immersion models for second and foreign language teaching / M. Celce-Murcia // Teaching English as a Second or Foreign Language, 3rd edition / Marguerite Ann Snow. – Boston, MA: Heinle & Heinle/Thompson Learning, 2001. – P. 303-318.
8. Johns, A.M., Price-Machado, D. 2001. English for Specific Purposes: Tailoring Courses to Students Needs and to the Outside World / Celce-Murcia, M. // Teaching English as a Second or Foreign Language, 3rd edition /A. Johns, D. Price-Machado. – Boston, MA: Heinle & Heinle/Thompson Learning, 2001. – P. 43-52.

У статті розглядаються філософські, психологічні та педагогічні аспекти зв'язку іноземної мови та спеціальних дисциплін в контексті підготовки майбутніх викладачів іноземних мов за професійним спрямуванням. Автор даного дослідження аналізує основні компоненти такої підготовки та визначає роль дисциплінарної культури як одного із елементів.

Ключові слова: іноземні мови за професійним спрямуванням, спеціалізоване знання, дисциплінарна культура, моделі викладання, особистісно-орієнтований підхід, жанровий аналіз, дискурс, аналіз навчальних потреб

В статье рассматриваются философские, психологические и педагогические аспекты связи иностранного языка и специальных дисциплин в контексте подготовки будущих преподавателей иностранных языков профессионального направления. Автор этого исследования анализирует основные компоненты такой подготовки и определяет роль дисциплинарной культуры как одного из элементов.

The article dwells upon the philosophical, psychological and pedagogical insights into the relation of foreign language s and specialized disciplines in the light of establishing LSP teacher education programs. The author is analyzing the main components of such a program and defines the role of knowledge of disciplinary cultures as one of the elements.